

Pouka za učitelje 1, 2024.

Psalmi

1. biblijska doktrina

Kako čitati Psalme

PRVI DEO: OPŠTI PREGLED

Ključni tekst: Luka 24,44

Knjiga Psalama, takođe poznata kao Psalmi, predstavlja vrhunac jevrejske poezije. Kao nadahnjujuća i nadahnuta zbirka pesama, Psalmi izražavaju raznolika osećanja i borbe vernika, obuhvatajući razdoblje od ujedinjenog Izrailjskog carstva (10. vek pre n.e.) do perioda nakog izgnanstva (5. vek pre n.e.). Psalmi obuhvata mnoštvo žanrova: pesme zahvalnosti, hvale, priznanja, molitve za izbavljenje, himne za zaštitu, razmišljanja o Stvoriteljevim delima, itd. Pažljivim proučavanjem Psalama u ovom tromesečju nastojaćemo da razmišljamo o ovoj bogatoj raznolikosti.

Teme: U uvodu za pouku za ovo tromeseče, osvrnućemo se na sledeće teme:

1. Istorija pozadina Knjige Psalama,
2. Različiti žanrovi ili kategorije pesama u zbirci,
3. Biblijske smernice za bogosluženje

Pored toga, proširićemo svoje proučavanje Psaltira razmatranjem sledećih tema: a) struktura Psalama; b) različita literarna oruđa koja su pisci Psalama koristili da izraze svoja osećanja; i c) izrazita podela knjiga unutar samog Psaltira.

DRUGI DEO: KOMENTAR

Dobro organizovana „crkvena pesmarica“

Psaltir predstavlja izbor pesama uređenih tokom 5. veka pre nove ere; najverovatnije da su ovu zbirku sastavili Jezdra i njegovi saradnici književnici.

Knjiga je podeljena na pet manjih odeljaka, što pokazuje namenu onih koji su je uređivali da organizuju pesme prema temama, i hronološki i istorijski (videti tabelu u nastavku).

Knjiga	Poglavlja/Psalmi	Teme	Sadržaj
I	1–41	Sukob između Davida i Saula	Lične žalopijke: u većini psalama u ovom odeljku spominju se protivnici psalmiste, koje naziva „moji neprijatelji“. Istaknuti Psalmi u ovoj zbirci su: 1; 2; 24
II	42–72	Davidova vladavina	U mnogim psalmima u ovom odeljku isto tako se spominje neprijatelj. Istaknuti Psalmi: 45; 48; 51; 54–64
III	73–89	Asirska kriza u 8. veku pre nove ere	Zbirke sinova Asafovih i Korejevih. Istaknuti Psalam: 78
IV	90–106	Teološka evaluacija nakon razorenja Jerusalima 586. g. pre n.e.	Zbirka psalama hvale: 95–100. Ključni Psalmi: 90; 103–105
V	107–150	Hvala i razmišljanje nakon izgnanstva: nova era	Zbirka Aliluja: 111–117; hodočasničke pesme: 120–134. Ključni Psalmi: 107; 110; 119

Danas naša crkva ima svoju zbirku pesama za bogosluženje, Pesmaricu Hrišćanske adventističke crkve. Ukoliko pogledate indeks na kraju pesmarice, videćete da su pesme podeljene po temama. Psalmir ima sličnu organizaciju, mada su pesme poređane hronološki a ne tematski.

Gospod je zadovoljan kada unapred razmišljamo o aktivnostima i sredstvima koja možemo upotrebiti u obožavanju Njegovog imena. Moramo težiti da Mu ponudimo samo najbolje. Ovaj princip ne važi samo za održavanje našeg bogosluženja, već i za njegovo planiranje i organizaciju. Uprkos savremenim idejama i popularnim trendovima koji se zalažu za slobodniji stil bogosluženja, Knjiga Psalama pokazuje da moramo biti organizovani i uredni u našem obožavanju Boga.

U isto vreme, red i organizacija nipošto ne isključuju raznovrsnost, i treba da nastojimo da uključimo oba u naša bogosluženja. Da bismo pomogli sebi u tom nastojanju, razmotrićemo dalje podelu psalama, kao što je prethodno prikazano. Započećemo zapažanjem da se svaki od pet odeljaka Psaltira završava doksološkim psalmom, ili liturgijskim izražavanjem hvale; naime: Psalm 41; Psalm 72; Psalm 89; Psalm 106; i Psalm 150.

Psalm 1 se usredsređuje na temu Tore, a Psalm 2 na carstvo Mesije, od kojih su obe glavne teme Psaltira. Neki biblijski mislioci smatraju da ova dva Psalma čine uvod ove pesmarice.

Takođe zapažamo da su određeni ključni psalmi (Psalm 2; Psalm 72; i Psalm 89) smešteni na veoma posebna i istaknuta mesta unutar knjige. Mnogi teolozi smatraju da je 89. Psalm središte celog Psaltira, jer se fokusira na prenošenje izrailjske nade na Gospoda nakon propasti dajdovske monarhije.

Peti deo Psaltira, koji obuhvata pet poslednjih psalama, usredsređuje se na hvalu. Ovih pet psalama započinju sa „Aliluja“ ili „Hvalite Gospoda“ kao svojim naslovom i završavaju se istim izrazom. Ovi poslednji psalmi su puni žarkog izražavanja hvale: proslavljanja Boga kao čina obožavanja (Psalm 146,1.2; Psalm 147,12; Psalm 148,1–5.7.13.14; Psalm 149,3.6; Psalm 150,1–6); pevanja Gospodu (Psalm 147,7; Psalm 149,1); osećanja „sreće“ u Gospodu (Psalm 146,5); radovanja u Carionskom (Psalm 149,2); i veselja „u slavi“ (Psalm 149,5).

Kakvu divnu prednost imamo da organizujemo pesme koje koristimo u prinošenju hvale Bogu! Naš raspored pesama treba da pokaže jasnu nameru da slavimo Gospoda i uzdižemo Njegovu blagodat.

Divno sastavljen psaltir

Pažljivo proučavanje svakog psalma otkriće njihovu jedinstvenu lepotu. Pisci psalama koristili su mnoštvo literarnih tehnika da stvore uzvišenu poeziju. Među izrazima koje su često upotrebljavali su stilske figure, kao što su poređenje i antropomorfizmi. Poređenje je izraz u kome se dve različite stvari jasno porede, i često se uvodi sa *kao* (Psalm 1,3). Antropomorfizam je pripisivanje ljudske forme ili osobina stvari ili biću koje nije čovek, naročito božanstvu (Psalm 18,8–10).

Pisci psalama često su koristili literarna sredstva ili izraze koji uključuju zamenu, kao što je metonomija, stilska figura u kojoj se umesto reči koja označava jedan objekat ili pojам upotrebljava druga reč koja je u vezi sa prvim pojmom (Psalm 2,5); sinegdoha, stilska figura u kojoj se deo koristi za celinu ili celina za deo, ili posebno za uopšteno ili uopšteno za posebno (Psalm 44,6); i proklinjanje (Psalm 109,7). Psalmisti su koristili akrostih (Psalm 119), poetski oblik u kome prva slova početnih reči u svakom stihu, kada se uzmu redom, predstavljaju reč ili izraz. Takođe zapažamo upotrebu anafore, ili ponavljanja jedne reči ili više njih na početku dva ili više stihova u poemu ili pesmi (Psalm 136). Pored toga, primećujemo figure koje obuhvataju izostavljanje ili potiskivanje, kao što je elipsa, iznenadni skok sa jedne teme na drugu (Psalm 21,12); apoziopeza, iznenadan prekid usred rečenice, ili zbog nemogućnosti ili nespremnosti da se nastavi (Psalm 6,3); eroteza,

upotreba retoričkog pitanja (koje se koristi samo da bi se stvorio određeni efekat ili iznela tvrdnja ili poricanje, i nema za cilj dobijanje odgovora [Psalam 106,2]).

Sve ove stilске figure i različita druga literarna sredstva primenjena od strane pisaca Psalmira pokazuju literarnu softiciranost i neizmernu veština.

Različite vrste psalama

Opšta klasifikacija Psalama obrađena je u odeljku od utorka. Ono što sledi je detaljnije grupisanje melodija Psalmira, iako je sasvim moguće pronaći druge prihvatljive podele:

1. Himne

- opšte himne 8, 29, 33, 100, 103, 104, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145–150.
- istorijske himne: 78, 105
- sionske himne: 46, 48, 76, 87, 122
- carske himne: 47, 93, 96–99

2. Žalopojke

- lične žalopojke: 3, 5, 6, 7, 12, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 36, 38, 39, 43, 51, 54, 55–57, 59, 61, 63, 64, 69–71, 77, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140–143
- zajedničke žalopojke: 44, 60, 74, 79, 80, 82, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137

3. Različiti oblici

- carski psalmi: 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 132, 144
- lična zahvalnost: 9, 10, 30, 32, 34, 40, 41, 92, 107, 116, 138
- zajednička zahvalnost: 65–68, 118, 124
- lični psalmi poverenja: 4, 11, 16, 23, 27, 62, 84, 91, 121, 131
- zajednički psalmi poverenja: 115, 125, 129, 133
- liturgije: 15, 24, 134
- proročke opomene: 14, 50, 52, 53, 58, 75, 81, 95
- didaktički psalmi: 1, 19, 37, 49, 73, 112, 119, 127, 128, 139

Ova lista otkriva da su psalmi sastavljeni od ličnih pesama kao i zajedničkih. Zapadna kultura danas stavlja naglasak na individualno. Jevrejski um, međutim, bio je usredsređen na osećaj zajedništva, element koji mi, kao hrišćani, ne smemo danas da izgubimo iz vida, naročito u svetlosti činjenice da smo, kao crkva, globalna zajednica sa misijom koju treba da obavljamo širom sveta.

Konačno, ono što nam prethodna zbirka pruža jeste misao da su psalmi izdvojeni za različite životne prilike: pesme za zajedničko i lično bogosluženje, duhovne pesme za carske prilike, pesme za hodočašća do svetog grada, i pesme za liturgijske trenutke. Za biblijske pisce, obožavanje nije aktivnost rezervisana samo za hram. Obožavanje je način života.

„Zbirke“ u Knjizi Psalama

Lekcija za ovu sedmicu upućuje na zbirke pesama za posebne prilike, kao što su „Pesme za penjanje“ (Psalmi 120–134) i „Egipatski halel“ (Psalmi 113–118). Godine proučavanja otkrile su više veza između različitih psalama. Takvu jednu povezanost pronalazimo u Psalmima od 15. do 24. (vidi: W. Brown, “Here Comes the Sun! The Metaphorical Theology of Psalms 15–24,” in *The Composition of the Book of Psalms* [Leuven, 2010], p. 260) Ovaj skup može se opisati sledećom hijastičkom strukturom:

A Psalm 15 (liturgija koja se održava na ulazu u hram)

B Psalm 16 (pesma poverenja)

C Psalm 17 (molitva za pomoć)

D Psalm 18 (carska pesma)

E Psalm 19 (Otkrivenje: stvaranje i Tora)

D' Psalm 20,21 (carska pesma)

C' Psalm 22 (molitva za pomoć)

B' Psalm 23 (pesma poverenja)

A' Psalm 24 (liturgija koja se održava na ulazu u hram)

Hijazam je produženi paralelizam (vidi odeljak od utorka u vezi sa sažetim objašnjenjem o „paralelizmu“). Po analogiji, hijazam je sličan odrazu nečijeg lica ili slike u ogledalu dok je drugi deo (odnosno, odraz) ponavljanje ideje prvog dela (originalne slike), ali obrnutim redosledom. Središte hijazma obično ističe glavnu misao paralelizma. Ideja, kakvu zapažamo u hijastičkoj strukturi koju čine Psalmi 15-24, jeste da uzdigne otkrivenje Boga kroz Njegovo stvaranje i Njegovu reč. Ova hijastička struktura je okružena sa dva psalma povezana sa Svetilištem, od kojih svaki počinje sličnim pitanjem (Psalm 15,1; uporediti sa Psalm 24,3).

Ovaj hijazam sugerije da su sastavljači Psaltira pažljivo radili na njegovoj organizaciji i izlaganju.

Jasno, Sveti Duh je nadahnuo ovaj raspored.

TREĆI DEO: PRIMENA U ŽIVOTU

U Psalmima pronalazimo široku lepezu osećanja koja pokazuju čitav dijapazon ljudskog iskustva, od uzvišenog poštovanja do ogromne tuge. Iako pisani pre više od 25 vekova, Psalmi prevazilaze vreme u kome su napisani i ostaju u velikoj meri relevantni za nas danas. Ovog tromesečja, ohrabrite članove razreda da se mole rečima ovih pesama, čineći ih svojim ličnim molitvama.